

Usporedba kaznenog i prekršajnog postupka prema maloljetnicima

Vlašić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:168600>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE
STRUČNI POREZNI STUDIJ**

Ana Vlašić

**USPOREDBA KAZNENOG I PREKRŠAJNOG POSTUPKA
PREMA MALOLJETNICIMA
ZAVRŠNI RAD**

Mentorica: prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas

Zagreb, 2025.

Izjava o izvornosti

Ja, Ana Vlašić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ana Vlašić, v.r.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD.....	3
2. MALOLJETNICI U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU	4
2.1. Dob djeteta u okviru kaznenog i prekršajnog postupka	4
2.2. Svrha kaznenog i prekršajnog postupka prema maloljetnicima	6
3. SPECIJALIZIRANA TIJELA KOJA SUDJELUJU U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA	10
3.1. Sudovi za mladež.....	10
3.2. Državni odvjetnici za mladež	10
3.3. Centar za socijalnu skrb.....	11
4. PROCESNA PRAVA MALOLJETNIKA U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU	13
4.1. Pravo na informaciju i pravo na informiranje roditelja ili skrbnika	14
4.2. Pravo na branitelja	16
4.3. Pravo na pojedinačnu ocjenu	17
4.4. Pravo na pratnju roditelja	18
4.5. Pravo u slučaju oduzimanja slobode	19
4.6. Pravo na audio i vizualno snimanje ispitivanja	20
4.7. Pravo na zaštitu privatnosti.....	20
4.8. Pravo na nazočnost i sudjelovanje u postupku	21
4.9. Pravo na žurno postupanje.....	22
5. STADIJI POSTUPKA PREMA MALOLJETNICIMA	24
5.1. Pripremni postupak.....	24
5.2. Prijedlog za izricanje sankcije	27
5.3. Postupak pred vijećem za mladež.....	27
5.4. Žalbeni postupak.....	28
6. ZAKLJUČAK	31
LITERATURA.....	33

SAŽETAK

Ovaj rad uspoređuje kazneni i prekršajni postupak u Republici Hrvatskoj koji se odnosi na maloljetnike počevši s analizom dobi djeteta u kontekstu prekršajnog i kaznenog postupka te svrhom kaznenog i prekršajnog postupka prema maloljetnicima. Rad dalje istražuje specijalizirana tijela uključena u ove procese, uključujući sudove za mladež, državne odvjetnike za mladež i Centre za socijalnu skrb. Naglasak je potom na procesnim pravima maloljetnika, uključujući pravo na informaciju, pravo na branitelja, pravo na pojedinačnu ocjenu i druge važne aspekte. Dalje, rad analizira stadije postupka, uključujući pripremni postupak, postupak pred vijećem za mladež i žalbeni postupak. Kroz sve ove aspekte, naglašava se važnost osiguravanja prava i zaštite maloljetnika u pravosudnom sustavu te potreba za kontinuiranim unaprjeđenjem.

Ključne riječi: maloljetnici, kazneni postupak, prekršajni postupak, specijalizirana tijela, procesna prava, stadiji postupka.

SUMMARY

This paper compares criminal and misdemeanor proceedings in the Republic of Croatia concerning minors, starting with an analysis of the age of the child in the context of misdemeanor and criminal proceedings and the purpose of criminal and misdemeanor proceedings. The paper then explores the specialized bodies involved in these processes, including juvenile courts, state juvenile attorneys, and social welfare centers. The emphasis is then on the procedural rights of minors, including the right to information, the right to a defense attorney, the right to an individual assessment, and other important aspects. The paper then analyzes the stages of the proceedings, including preparation, proceedings before the juvenile council, and the appeals process. Through all of these aspects, the importance of ensuring the rights and protection of minors in the judicial system and the need for continuous improvement are emphasized.

Keywords: minors, criminal proceedings, misdemeanor proceedings, specialized bodies, procedural rights, stages of the proceedings.

1. UVOD

Osiguravanje zaštite temeljnih prava maloljetnika u kaznenom i prekršajnom postupku posljednjih godina smjestilo se u područje središta pozornosti pravnih stručnjaka te ujedno i sudske prakse. Položaj maloljetnika, neovisno je li počinitelj ili pak žrtva, drugačiji je od položaja odrasle osobe. Prava djeteta zaštićena su različitim međunarodnim dokumentima, a prije svega je potrebno istaknuti Konvenciju o pravima djeteta¹ kao temeljni dokument. Zahvaljujući Odboru za prava djeteta, koji djeluje u okviru spomenute konvencije, istaknuto je kako se dijete razlikuje od odraslog počinitelja, i to ne samo zbog njegova psihofizičkog razvoja, nego i na temelju drugih specifičnih potreba prema kojima se djeca razlikuju od odraslih. Sva ova tumačenja u konačnici su doprinijela razvoju maloljetničkog kaznenog prava. Temeljni cilj ovog rada je prikazati trenutni položaj maloljetnika unutar suvremenog kaznenog postupka, odnosno unutar prekršajnog postupka s naglaskom na njihovu usporedbu. Pri tome će se koristiti sekundarni izvori podataka, pri čemu se ponajviše misli na knjige, znanstvene članke, zakone, pravilnike i publikacije koji se odnose na tematiku maloljetnih delikvenata, odnosno na kazneni i prekršajni postupak prema maloljetnim počiniteljima.

Ovaj rad se sastoji od ukupno šest poglavlja. U uvodnom dijelu rada prikazani su predmet i cilj ovog rada, metode istraživanja rada i struktura rada. Drugo poglavlje usmjerava se prema prikazu maloljetnika u kaznenom postupku i prekršajnom postupku pri čemu će se definirati sam pojam maloljetnika u okviru kaznenog, odnosno prekršajnog postupka. Unutar trećeg poglavlja obrađuju se specijalizirana tijela koja sudjeluju u postupku prema maloljetnicima - sudovi za mladež, državni odvjetnici za mladež i Centar za socijalnu skrb. Unutar četvrtog poglavlja obrađuju se procesna i prekršajna prava maloljetnika, a naglasak je postavljen na nekoliko temeljnih prava. Istaknuto je pravo koje se odnosi na informaciju i pravo na informiranje roditelja ili skrbnika, pravo na branitelja i na pojedinačnu ocjenu. Jednako tako ističe se pravo na pratnju roditelja, prava koja se odnose na situacije oduzimanja slobode, pravo na liječnički pregled, pravo na audio i vizualno snimanje, pravo na privatnost postupka, nazočnost i sudjelovanje u postupku. Peto poglavlje odnosi se na stadije postupka prema maloljetnicima, odnosno prikazuje se priprema postupka, prijedlog koji se odnosi na izricanje sankcije, postupak pred vijećem za mladež i žalbeni postupak.

¹ UNICEF (2017). Konvencija o pravima djeteta, [Microsoft Word - Konvencija- hrv.doc \(unicef.hr\)](#) (21.6.2024).

2. MALOLJETNICI U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU

Maloljetnička delikvencija predstavlja kršenje društvenih pravila ponašanja te označava kažnjiva djela počinjena od strane osoba koje su mlađe od osamnaest godina. Ovdje se ističe kako kod počinitelja navedenih kaznenih djela nikako nije najvažnija vrsta, nego ujedno i težina počinjenog kaznenog djela, ali jednako tako i obilježja osobnosti i ponašanja mlade osobe, njegova okruženja, obitelji, školovanja i slobodnog vremena. U nastavku ovog poglavlja najprije će se postaviti naglasak na pojmovno određenje maloljetnika unutar kaznenog postupka, s obzirom na dob, a potom će se pažnja usmjeriti na važnost kaznenog postupka kao svojevrsne odgojne mjere.

2.1. Dob djeteta u okviru kaznenog i prekršajnog postupka

U stručnoj literaturi se tumači kako je dob djeteta u velikoj većini pravnih sustava jedan od općih kriterija opće kaznene odgovornosti i primjene samog maloljetničkog kaznenog prava. Jednako tako, svakoj pojedinoj državi je ostavljeno na volju kolika će konkretno biti minimalna dob kaznene odgovornosti, jednako kao i određivanje koja će biti dob punoljetnosti osobe. Što se tiče dobne granice kaznene odgovornosti, navedena se razlikuje od države do države pa samim time do današnjeg dana još uvijek nije postignut konsenzus u određivanju zajedničke minimalne dobi kaznene odgovornosti.²

Kada se govori o hrvatskom pravnom sustavu tada se ističe kako se pod pojmom djeteta zapravo smatraju sve osobe koje nisu navršile osamnaest godina. Ovakvo tumačenje ujedno je u sukladnosti s Konvencijom o pravima djeteta,³ koja djetetom jednako tako smatra svaku osobu koja je mlađa od osamnaest godina, a jednako propisuje i hrvatski Kazneni zakon⁴ (KZ) u čl. 87. st. 7. Ukoliko bi se dob gledala iz perspektive maloljetničkog prava, tada je moguće istaknuti određena razilaženja u području shvaćanja pojmova tko je konkretno dijete, a tko je

² Dragičević Prtenjača, M.; Bezić, R. (2018), Perspektiva uvođenja doktrine doli incapax u hrvatsko maloljetničko kazнено pravo. *Macedonian Journal for Criminal Law and Criminology*, 25 (1), str. 5.

³ UNICEF (2017). *op. cit.* (bilj. 1).

⁴ Kazneni zakon, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.

maloljetnik. Prema maloljetničkom pravu ističe se kako je dijete svaka osoba do navršениh četrnaest godina života i da je kao takva zapravo u potpunosti kazneno neodgovorna.⁵

Osobe koje u dobnom rasponu od četrnaest pa sve do osamnaest godina počine određeno kazneno djelo nazivaju se maloljetnicima. Ovdje je moguće istaknuti ujedno i dvije skupine, a to su mlađi i stariji maloljetnici. Kada je riječ o mlađim maloljetnicima tada se govori o osobama od četrnaest do šesnaest godina starosti, dok se u skupinu starijih maloljetnika ubrajaju osobe od šesnaest do osamnaest godina starosti.⁶

Moguće je istaknuti još jednu posebnu kategoriju osoba koja se prepoznaje od strane maloljetničkog prava, a radi se o osobama koje su počinile kazneno djelo u dobi od osamnaest do dvadeset i jedne godine. Riječ je o mlađim punoljetnicima. Kada je riječ o području Republike Hrvatske i zakonskim odredbama, tada se ističe kako se potpuna kaznena odgovornost stječe s dvadeset i jednom godinom života. Razlog tome je što takozvani mlađi punoljetnici pripadaju pod dvostruki režim primjene kaznenog zakonodavstva pa je ujedno na samom sudu odluka koje će konkretno pravo primijeniti - maloljetničko ili pak opće kazneno pravo.⁷ Upravo na ovaj način riješio se problem koji se odnosio na nagli prijelaz iz odgojnog maloljetničkog prava u opće kazneno pravo za punoljetnog počinitelja.⁸

Nakon što je definiran sam pojam maloljetnika unutar kaznenog postupka potrebno je definirati i pojam maloljetnika prema prekršajnom zakonu, kao i kazneni, odnosno prekršajni postupak. Tako je prema Prekršajnom zakonu⁹ (PZ) maloljetnik definiran kao osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života (čl. 64. st. 1. PZ). Mlađi maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest a nije navršila šesnaest godina života (čl. 64. st. 2. PZ), dok je stariji maloljetnik ona osoba koja je navršila šesnaest, a nije navršila osamnaest godina života (čl. 64. st. 3. PZ).

Kada se kazneni postupak vodi protiv maloljetnog počinitelja tada se ističe kako je riječ o posebnom obliku kaznenog postupka. Unutar hrvatskog zakonodavstva kaznenim postupkom prema maloljetniku nastoje se ostvariti iste svrhe kao i u kaznenom postupku protiv punoljetnih

⁵ Zagorec, M. (2017), Problematika postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Policijska i sigurnost, 4, str. 287.

⁶ *Ibid.*

⁷ Dragičević, Bezić, *op. cit.* (bilj. 2), str. 6.

⁸ *Ibid.*, str. 6.

⁹ Prekršajni zakon, Narodne novine 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18, 114/22.

počinitelja.¹⁰ Temeljni cilj redovitog kaznenog postupka usmjeren je na utvrđivanje činjenice je li uistinu počinjeno kazneno djelo, odnosno ukoliko je počinjeno da se utvrdi počinitelj te da se on u konačnici kazni prema propisima materijalnog kaznenog prava, no jednako tako da se na samog počinitelja primjene i neke druge mjere koje su propisane temeljem kaznenog zakona.¹¹ Postupak koji se odnosi na maloljetnike ima specifičnu svrhu, koja je usko povezana sa svrhom sankcija koje se izriču prema samom maloljetniku. Za razliku od sankcija za odrasle, sankcije za maloljetnike imaju primarni cilj utjecati na njihov odgoj i usmjeriti ih prema ispravnom ponašanju. Paralelno, u Prekršajnom zakonu u čl. 82. st. 3. postoji odredba da, ako u njemu nisu sadržane odredbe o pojedinim pitanjima, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež. Dakle, uvijek dolazi u obzir takva smisljena primjena.

2.2. Svrha kaznenog i prekršajnog postupka prema maloljetnicima

Sasvim je jasno kako se djeca ne rađaju kao delikventi. Radi se najčešće o problemu koji se odnosi na loš odgoj, loš utjecaj vršnjaka, posljedice ovisnosti, nasilja u obitelji, nedostatnosti podrške od strane lokalne zajednice i druge faktore. Upravo stoga vrlo često se za maloljetne delikvente kaže da je riječ o dobroj djeci, no o djeci iz lošeg okruženja. Onda kada zakažu zaštitni čimbenici koji se odnose na prevenciju maloljetničke delikvencije, kao što su kvalitetan odgoj, podrška i razumijevanje, tada je ono jedino što preostaje upravo sila zakona, tj. pravni sustav od kojeg se konkretno očekuje da na neki način popravi ili barem da pokuša umanjiti štetu koja je nastala.¹²

Ukoliko se govori o šteti, tada se ponajviše govori o onoj šteti koja je nastala na samom maloljetniku uslijed određenih rizičnih faktora koji su u konačnici i uzrokovali navedene manifestacije antisocijalnog ponašanja. Osnovna svrha zakona koji konkretno propisuje postupanje prema maloljetnicima nikako ne bi smjela biti usmjerena prema kažnjavanju, nego prema odgajanju, području resocijalizacije i jednako tako osiguravanju jačanja zaštitnih faktora unutar kontroliranog i poticajnog okruženja.¹³ Tako kazneni i prekršajni postupci prema

¹⁰ *Ibid.*, str. 7.

¹¹ Krapac, D. (2020), *Kazneno procesno pravo*, Institucije, knjiga I, Narodne novine, str. 5.

¹² Čizmek, Ž. (2011), *Odgojna narav kaznenopravnih odredbi novog Zakona o sudovima za mladež*, online, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/odgojna-narav-kaznenopravnih-odredbi-novog-zakona-o-sudovima-za-mladez-10617> (20.6.2024.)

¹³ *Ibid.*

maloljetnicima u hrvatskom zakonodavstvu imaju specifičnu svrhu koja se razlikuje od postupaka prema punoljetnim počiniteljima. Temeljna svrha ovih postupaka nije samo kažnjavanje, već prvenstveno odgojni utjecaj na maloljetnike. Ova svrha ostvaruje se kroz niz mjera i sankcija koje imaju za cilj pružanje zaštite, brige, pomoći i nadzora, te osiguravanje opće i stručne naobrazbe, čime se utječe na razvijanje ličnosti maloljetnika i jačanje njegove osobne odgovornosti radi sprječavanja ponovnog činjena kaznenih ili prekršajnih djela.

U kaznenom postupku prema maloljetnicima, sud uz moguću kaznu maloljetničkog zatvora, koristi odgojne i sigurnosne mjere kao primarni alat za postizanje svrhe postupka. Zakon o sudovima za mladež¹⁴ (ZSM) u čl. 10. st. 2. t. 1 – 16. propisuje različite vrste odgojnih mjera, uključujući sudski ukor, posebne obveze, pojačanu brigu i nadzor, te upućivanje u odgojne ustanove ili zavode, dok se sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana i zabrane približavanja može izreći samo uz odgojnu mjeru ili kaznu maloljetničkog zatvora. Zabrana upravljanja motornim vozilom može izreći samo starijem maloljetniku. Maloljetniku ne mogu biti izrečene mjere zabrane obavljanja djelatnosti ili dužnosti te udaljenje iz zajedničkog kućanstva. Sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti traju do prestanka razloga, do prestanka izvršenja kazne maloljetničkog zatvora, protoka vremena provjeravanja primjenom pridržaja izricanja maloljetničkog zatvora i izvršenja odgojnih mjera. Svrha ovih mjera je utjecati na maloljetnikovo ponašanje i poticati ga na odgovorno djelovanje (čl. 7. i 31. ZSM).

Prekršajni zakon također predviđa specifične sankcije za maloljetne počinitelje prekršaja, odnosno odgojne mjere, zaštitne mjere i novčanu kaznu ili maloljetnički zatvor. Za mlađeg maloljetnika koji počini prekršaj mogu se primijeniti isključivo odgojne mjere kao prekršajnopravne sankcije, dok se za starijeg mogu primijeniti odgojne mjere. Uz uvjete predviđene zakonom, mogu se izreći i novčana kazna te maloljetnički zatvor. Vrste odgojnih mjera jesu sudski ukor, posebne obveze (čl. 69. st. 2. t. 1-8. PZ). i upućivanje u centar za odgoj. Zaštitne mjere jesu obvezno liječenje od ovisnosti, zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti, zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi, zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija, zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja. Osim opće svrhe prekršajnopравnih sankcija, posebne maloljetničke sankcije imaju dodatnu svrhu pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguravanjem opće izobrazbe

¹⁴ Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.

maloljetnog počinitelja prekršaja, utjecati na njegov odgoj, razvijanje cjelokupne ličnosti i jačanje osobne odgovornosti te otklanjanje uvjeta koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja (čl. 50. st. 1. t. 1-7. PZ).

Već tijekom vođenja kaznenog i prekršajnog postupka, maloljetnicima se pristupa s naglaskom na odgojni aspekt. To uključuje obazriv pristup ispitivanju i drugim postupovnim radnjama kako bi se zaštitio psihički razvoj maloljetnika. Prema Zakonu o sudovima za mladež, cijeli postupak treba prilagoditi maloljetniku uzimajući u obzir njegovu dob, psihofizičku zrelost i karakteristike. Potrebno je razmotriti težinu i prirodu počinjenog djela, motive i okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, te ponašanje maloljetnika nakon toga. Posebna pažnja posvećuje se njegovim nastojanjima da spriječi štetne posljedice ili popravi štetu, kao i njegovom odnosu prema žrtvi i oštećeniku. Također se uzimaju u obzir njegove osobne i obiteljske prilike, prethodna kaznena djela i prethodno izrečene sankcije, s ciljem da se izbjegnu negativni utjecaji na njegov razvoj (čl. 8. ZSM). U prekršajnom postupku se tijekom ispitivanja maloljetnika postupa obazrivo s obzirom na duševnu razvijenost i osobna svojstva maloljetnika. Važno je da vođenje prekršajnog postupka ne šteti razvoju njegove ličnosti (čl. 223. st. 3. PZ).

Zakon o sudovima za mladež ističe svrhu kažnjavanja maloljetnika pa tako čl. 6. navedenog Zakona ističe kako je svrha odgojnih mjera da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne naobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela. Paralelno, svrha maloljetničkog zatvora je da se poduzimanjem mjera odgoja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na daljnji razvoj njegove ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti radi suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela, kao i da se utječe na ostale da ne čine kaznena djela.

Zaključno, kazneni i prekršajni postupci prema maloljetnicima u hrvatskom zakonodavstvu imaju specifičnu svrhu usmjerenu na odgoj, resocijalizaciju i osiguranje zaštitnih čimbenika unutar kontroliranog i poticajnog okruženja. Postupanje se prilagođava kako bi se zaštitio psihički razvoj maloljetnika, s posebnim naglaskom na njegovo ponašanje nakon djela, pokušaje sprječavanja štetnih posljedica, popravak štete te odnos prema žrtvi. Također se uzimaju u obzir osobne i obiteljske prilike maloljetnika, prijašnja kaznena djela i prethodno izrečene sankcije, kako bi se izbjegli negativni utjecaji na njegov razvoj. Dakle, temeljna svrha

nije kažnjavanje, već odgoj i rehabilitacija maloljetnika kroz različite mjere i sankcije koje pružaju zaštitu, brigu, pomoć i nadzor.

3. SPECIJALIZIRANA TIJELA KOJA SUDJELUJU U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA

U ovom dijelu rada daje se prikaz specijaliziranih tijela koja sudjeluju u kaznenom i prekršajnom postupku prema maloljetnicima. Ova tijela imaju ključnu ulogu u osiguravanju pravde i rehabilitacije maloljetnih počinitelja, uzimajući u obzir njihove specifične potrebe i okolnosti. Cilj je postići resocijalizaciju i reintegraciju maloljetnika u društvo kroz koordinirane i prilagođene postupke.

3.1. Sudovi za mladež

Kada se radi o kaznenim predmetima maloljetnika, sude sudovi za mladež. Drugim riječima, na sudovima su ustrojani odjeli i vijeća za mladež. Konkretna nadležnost suda za mladež prestaje s navršenom dvadeset trećom godinom počiniteljeva života. Zakon o sudovima za mladež propisuje da je u općinskim sudovima u sjedištu županijskog suda i županijskim sudovima ustrojen odjel za mladež koji se konkretno sastoji od vijeća za mladež. Iznimno od navedenog članka u općinskim sudovima koji se nalaze u Gospiću, Čakovcu, Koprivnici, Požegi i Virovitici, za čije područje su županijski sudovi ustrojani kao stalne službe, ustrojavaju se odjeli namijenjeni za mladež, a koji se sastoji od vijeća za mladež te od sudaca za mladež. Što se tiče Visokog kaznenog suda Republike Hrvatske, isti također ustrojava vijeće za mladež (čl. 37. ZSM).

3.2. Državni odvjetnici za mladež

Prema Zakonu o sudovima za mladež, suci za mladež i državni odvjetnici za mladež moraju imati izraženu sklonost za odgoj, za potrebe i za probitke mladeži te ujedno vladati temeljnim znanjima s područja kriminologije, psihologije mladih, pedagogije i socijalnog rada za mlade osobe (čl. 38. ZSM). Navedeno je važno da bi suci i državni odvjetnici svojim radom mogli doprinositi ostvarenju spomenute odgojne svrhe kaznenog postupka prema maloljetnicima.

U općinskim i županijskim sudovima i Visokom kaznenom sudu Republike Hrvatske suce za mladež se postavlja na vremenski period od pet godina i to iz reda sudaca tih sudova. Jednako

tako državni odvjetnici za mladež se postavljaju na vremenski period od pet godina. Nakon što dođe do isteka navedenog perioda, isti mogu biti ponovno postavljeni na funkciju. Državni odvjetnici za mladež, koji postupaju u kaznenim predmetima maloljetničke delikvencije, djeluju u 15 općinskih državnih odvjetništava smještenih u sjedištima županijskih državnih odvjetništava.¹⁵

Što se tiče sudaca porotnika za mladež, isti se imenuju iz reda profesora, učitelja, odgojitelja, ali i drugih osoba koje imaju radno iskustvo u području stručnog odgojnog rada s mladim osobama. Pri samim odjelima za mladež županijskih sudova djeluje sudac istrage koji se određuje prema već navedenim kriterijima (čl. 41. ZSM).

Vrlo je bitno istaknuti kako sudovi za mladež imaju jednako tako i stručne suradnike s kojima surađuju. Stručni suradnici su iz područja socijalne pedagogije, socijalni radnici i psiholozi. Upravo stručni suradnici u sudu na samoj sjednici vijeća ili pak na raspravi pružaju svoje stručno mišljenje o određenoj vrsti sankcije koju bi kao takvu bilo opravdano izreći, prikupljaju podatke koji se odnose na uspješnost izvršenja pojedinačne odgojne mjere, pružaju svoje mišljenje vijeću za mladež o konkretnoj potrebi obustave ili pak zamjene same odgojne mjere pri čemu jednako tako obavljaju i druge radnje prema uputi suca za mladež. Nadalje, stručni suradnici u samom državnom odvjetništvu prikupljaju podatke i pružaju svoje stručno mišljenje koje je potrebno kako bi se mogle donijeti odluke iz nadležnosti državnog odvjetnika (čl. 43. ZSM).

3.3. Centar za socijalnu skrb

Naglašava se kako provođenje kaznenog i prekršajnog postupka prema maloljetnicima nikako ne bi bilo moguće bez sudjelovanja centra za socijalnu skrb s obzirom da je uloga navedenog tijela izrazito bitna. Upravo predstavnici centra za socijalnu skrb su oni koji su zaduženi za suradnju s policijom i s državnim odvjetništvom, jednako kao i sa sudovima za mladež i to za vrijeme trajanja cjelokupnog postupka.¹⁶ U tom kontekstu naglašava se kako predstavnici centra za socijalnu skrb imaju ovlast koja se odnosi na stavljanje prijedloga i na upozoravanje na činjenice, kao i na dokaze koji su od vrlo velike važnosti radi donošenja ispravne odluke (čl.

¹⁵ Petö Kujundžić, L. i Tisanić, A. (2017), Zakon o sudovima za mladež u primjeni općinskog suda i državnog odvjetništva. Zagreb, Pravosudna akademija, str. 13.

¹⁶ Carić, A. i Kustura, I., (2010), Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo?, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 47 (3), str. 611.

57. ZSM). Jednako tako potrebno je istaknuti kako centar za socijalnu skrb ujedno ima ovlasti u segmentu prikupljanja podataka koje se odnose na ličnost maloljetnika, kao i njegove osobne te obiteljske prilike.¹⁷

Centar za socijalnu skrb ima izrazito bitnu ulogu kada je riječ o tijelima koja sudjeluju u kaznenom ili prekršajnom postupku prema maloljetnicima. On će biti obaviješten zajedno s roditeljima, tj. skrbnicima maloljetnika, ukoliko dođe do bilo kakvih ograničenja u temeljnim pravima maloljetnika pri izvršavanju sankcija, odnosno razlozima kao i samom trajanju ograničenja (čl. 3. ZSM).

Tijekom izvršavanja sankcije naglašava se kako je nadležni centar za socijalnu skrb dužan poduzeti sve potrebne mjere kojima će se osigurati zaštita dobrobiti kako osobnih tako ujedno i imovinskih prava te interesa samog maloljetnika. O ovim mjerama centar za socijalnu skrb je dužan obavijestiti Sud za mladež, odnosno prekršajni sud koji je sankciju izrekao, kada je riječ o prekršajnom postupku, ili tijelo koje je podnijelo prijedlog za osiguranje zaštite osobnih te imovinskih prava i interesa maloljetnika (čl. 6. ZISIMKDP).¹⁸

Naglašava se kako je centar za socijalnu skrb jednako tako dužan osigurati pružanje kontinuirane, sustavne i kvalitetne stručne pomoći samom maloljetniku kako bi isti mogao prevladati teškoće koje se odnose na one nakon otpusta, odnosno kreiranje uvjeta za njegovo uključivanje u svakodnevni život, a poglavito na području razvitka svih njegovih osobnih mogućnosti u životu. Jednako tako centar za socijalnu skrb je dužan nadzirati postoji li potreba za pružanjem navedene pomoći i to u vremenskom periodu od najmanje šest mjeseci od dana otpusta maloljetnika (čl. 8. ZISIMKDP).

Centar za socijalnu skrb isto tako ima vrlo bitnu ulogu u poslovima pozivanja i upućivanja maloljetnika na samo izvršavanje odgojne mjere. Naime, centar za socijalnu skrb i ustanova koja je nadležna za izvršavanje odgojne mjere moraju poduzeti sve nužne radnje kako bi se izvršile odgojne mjere bez odgode. Upravo u tom kontekstu centar za socijalnu skrb dio je ustanova koje izrađuju poseban pojedinačni program pomoći obitelji, a poglavito roditeljima, odnosno skrbnicima, koji se provodi za vrijeme trajanja odgojne mjere. Jednako tako centar za socijalnu skrb je dužan pratiti provođenje pomoći obitelji i to najmanje u periodu od jednom u tri mjeseca pri čemu se utvrđuje uspješnost samog programa u obitelji (čl. 13. ZISIMKDP).

¹⁷ Republika Hrvatska. Pravobranitelj za djecu (2024), Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb: Hrvatski sabor, str. 21.

¹⁸ Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, Narodne novine 133/12.

4. PROCESNA PRAVA MALOLJETNIKA U KAZNENOM I PREKRŠAJNOM POSTUPKU

Prilikom definiranja procesnih prava naglašava se da su to prava koja osumnjičenici ili optuženici imaju tijekom kaznenog postupka. Ta procesna prava detaljno su uređena Zakonom o kaznenom postupku.¹⁹ Hrvatsko je zakonodavstvo već osiguravalo određena prava maloljetnicima u kaznenim postupcima, no implementacijom Direktive 2016/800 Europskog parlamenta (u daljnjem tekstu Direktiva),²⁰ ta su prava dodatno proširena i dopunjena. Direktivom su uvedena posebna postupovna jamstva za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku, čime je poboljšana zaštita njihovih prava unutar hrvatskog pravnog okvira. Isto tako, neophodno je napomenuti da se ova prava primarno odnose na kazneni postupak. Ipak, Direktiva koristi termin „kazneni postupak“ kako je definiran u praksi Europskog suda za ljudska prava, a koji onda u nekim slučajevima može obuhvatiti i prekršajni postupak. Na primjer, prema čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europski sud za ljudska prava nerijetko razmatra posljedice pojedinog postupka, odnosno analizira jesu li te posljedice bliže kaznenoj ili građanskoj naravi (s obzirom na mogućnost izricanja kazne zatvora).²¹ Osim toga, Prekršajni zakon propisuje supsidijarnu primjenu Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež (čl. 82. st. 3. PZ), pa se na taj način procesna jamstva propisana tim dvama zakonima primjenjuju i u prekršajnom postupku.

Dakle, i u prekršajnim postupcima, maloljetnici također uživaju određena prava regulirana nacionalnim zakonodavstvom, prvenstveno Prekršajnim zakonom. Tijekom prekršajnog postupka, maloljetnicima se mora osigurati odgovarajuća zaštita njihovih prava, uključujući pravo na pravičan postupak, pravo na obranu te pravo na posebnu skrb i postupanje prilagođeno njihovoj dobi i zrelosti, o čemu će više biti u nastavku rada.

¹⁹ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24.

²⁰ Službeni list Europske unije. Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima, [DIREKTIVA \(EU\) 2016/ 800 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA - od 11. svibnja 2016. - o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima \(europa.eu\)](#) (22.6.2024).

²¹ Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.

4.1. Pravo na informaciju i pravo na informiranje roditelja ili skrbnika

Prvo pravo koje će se obraditi jest pravo na informaciju i pravo koje se odnosi na informiranje roditelja ili skrbnika. Temeljem Direktive 2016/800 Europskog parlamenta (čl. 4) osigurano je da se djecu koja su osumnjičenici ili pak djecu koja su optuženici mora odmah obavijestiti o njihovim pravima iz Direktive, odnosno o općim aspektima vođenja postupka. Ona tijela koja provode postupak su tijela koja imaju dužnost obavještanja maloljetnika, koji se zapravo nalazi u položaju osumnjičenika ili pak optuženika, o svim njegovim procesnim pravima kojima se može koristiti za vrijeme kaznenog postupka.²²

Zakon o sudovima za mladež (čl. 53a. st. 3.). propisuje pravo na informaciju za maloljetne počinitelje na način da određuje obvezni sadržaj same pouke o pravima s kojom maloljetni počinitelj mora biti upoznat. Naglašava se da ta pouka mora sadržavati sve potrebne elemente koje inače sadrži i pouka o pravima za odrasle okrivljenike, kako je uređeno Zakonom o kaznenom postupku. Osim toga, mora uključivati popis dodatnih prava koja se odnose specifično na maloljetne počinitelje. Što se tiče popisa procesnih prava koja vrijede isključivo za maloljetnike, on obuhvaća pravo da roditelj, skrbnik ili druga odrasla osoba, koju maloljetnik sam odabere, bude upoznata s poukom o pravima i upozorenjem o tajnosti izvida kaznenih djela i postupka. Time se osigurava pravo maloljetnika na pratnju tijekom cijelog postupka. Ujedno, u ovom je kontekstu važno spomenuti nužnost pridržavanja prava da je roditeljima i skrbnicima potrebno u najkraćem mogućem roku osigurati dobivanje informacije na koje maloljetnik (njihovo dijete) ima pravo.

Zakon o sudovima za mladež jasno ističe pravo maloljetnika na spoznaju o sadržaju pouke o pravima koja mu mora biti uručena. Ova pouka, uz osnovni sadržaj prema člancima 108.a, 208.a i 239. Zakona o kaznenom postupku, mora sadržavati i obavijesti o pravu maloljetnika da ista pouka bude dostavljena roditelju, skrbniku ili drugoj odgovarajućoj odrasloj osobi koju je maloljetnik izabrao, ili posebnom skrbniku. U slučaju da roditelji ili skrbnik nisu dostupni, njihov identitet nije poznat ili bi njihova prisutnost znatno ugrozila kazneni postupak, ili ako je to u suprotnosti s najboljim interesom maloljetnika, pouka o pravima će se dostaviti drugoj

²² Radić, I.(2020), Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima u noveli Zakona o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 27 (2), str. 580-581.

odrasloj osobi koju je maloljetnik izabrao i koju je prihvatilo tijelo koje vodi postupak. Ako maloljetnik nije izabrao odgovarajuću osobu, ili je tijelo koje vodi postupak nije prihvatilo, imenovat će se posebni skrbnik kojem će se uručiti pouka o pravima maloljetnika. Kada prestanu postojati okolnosti koje su sprječavale uručivanje pouke roditeljima ili skrbniku, tijelo koje vodi postupak će pouku o pravima uručiti njima. Tijelo koje vodi postupak mora zabilježiti na zapisnik prihvaćanje druge odrasle osobe koju je izabrao maloljetnik, ili razloge neprihvatanja, te osobne podatke posebnog skrbnika (čl. 53a. ZSM).

S druge strane, Prekršajni zakon jasno napominje kako ispitivanju maloljetnika obvezno prisustvuje roditelj, skrbnik ili stručni radnik centra za socijalnu skrb. Maloljetnika se isto tako poziva te mu se dostavljaju pismena preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim u slučajevima hitnog postupanja ili druge opravdanosti (čl. 223. PZ). Zanimljivo je spomenuti kako je ovo jedno od prava koje predstavlja problem u sudskoj praksi. Naime, maloljetnici i roditelji se često žale da ne razumiju pouku o pravima, s obzirom da nisu upoznati s materijom kaznenog ili prekršajnog postupka.²³ Na isti se problem nailazi i kada je riječ o pravu na osiguravanje pratnje zbog čega je preporučljivo da se maloljetnika i roditelje, odnosno zakonskog zastupnika, odmah na početku postupka upozna s poukom o njegovim pravima razumljivo, jasno i svrhovito.²⁴

Usporedba prava na informaciju za maloljetnike u kaznenom i prekršajnom postupku ukazuje na nekoliko ključnih razlika i sličnosti. Zakon o sudovima za mladež i Zakon o kaznenom postupku detaljno propisuju obvezni sadržaj pouke o pravima za maloljetne počinitelje, uključujući dodatna prava specifična za maloljetnike. To jest, pouka o pravima mora biti uručena maloljetniku i njegovim roditeljima ili skrbnicima, a u slučajevima kada to nije moguće, drugoj odgovarajućoj odrasloj osobi ili posebnom skrbniku. Zakon predviđa i posebne postupke u situacijama kada je prisutnost roditelja ili skrbnika nemoguća ili suprotna interesima maloljetnika. Prekršajni pak zakon osigurava prisustvo roditelja, skrbnika ili stručnog radnika centra za socijalnu skrb tijekom ispitivanja maloljetnika i ukazuje na obvezu dostavljanja pismena preko roditelja ili zakonskog zastupnika, osim u hitnim slučajevima.

²³ Hamer Vidmar, N. (2012), Podrška djeci svjedocima i oštećenicima u kaznenim postupcima. U: Dijete u pravosudnom postupku: Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava. Filipović, G. i Osmak Franjić, D. (Ur.). Zagreb: Pravobranitelj za djecu., str. 81.

²⁴ Radić (2020), *op. cit.* (bilj. 22), str. 577.

4.2. Pravo na branitelja

Pravo na branitelja ključno je za zaštitu prava maloljetnika u kaznenim i prekršajnim postupcima. Prema Zakonu o sudovima za mladež svaki maloljetnik mora imati branitelja od prve radnje poduzete zbog postojanja osnova sumnje da je počinio kazneno djelo pa sve do pravomoćnog okončanja postupka. Ako maloljetnik sam ne imenuje branitelja, sudac za mladež postaviti će mu branitelja po službenoj dužnosti. Branitelj na temelju službene dužnosti u ovom slučaju mora biti odvjetnik ili dužnosnik u pravosudnom tijelu s najmanje pet godina prakse. U slučaju ozbiljnih kaznenih djela za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora, branitelj mora imati najmanje osam godina prakse (čl. 54. ZSM).

Zakon o kaznenom postupku također detaljno uređuje pravo na branitelja. Tako svaki okrivljenik može imati branitelja prije početka i tijekom cijelog kaznenog postupka te postupka o izvanrednim pravnim lijekovima i izvršenju kazne.

Prekršajni zakon specificira pravo na branitelja za okrivljenika u prekršajnom postupku. Branitelj može poduzimati sve radnje u korist okrivljenika osim davanja obrane u njegovo ime. Ako okrivljenik ne uzme branitelja, sud može postaviti branitelja po službenoj dužnosti u slučajevima kada je to propisano zakonom (čl. 115. PZ).

Uspoređujući Zakon o sudovima za mladež, Zakon o kaznenom postupku i Prekršajni zakon, vidljivo je da svi zakoni priznaju i osiguravaju pravo na branitelja za maloljetnike. Zakon o sudovima za mladež naglašava posebnu pažnju prema maloljetnicima kroz obaveznu pomoć branitelja od prve radnje do pravomoćnog okončanja postupka. Zakon o kaznenom postupku pruža opću regulaciju za sve okrivljenike, uključujući maloljetnike, s detaljnim propisima o ostvarivanju tog prava. Prekršajni zakon također osigurava pravo na branitelja, ali s manjim detaljima o postupovnim aspektima u usporedbi s kaznenim postupkom. Direktiva 2016/800 Europskog parlamenta dodatno naglašava važnost osiguravanja prava na pravnu pomoć djeci i maloljetnicima koji su optuženici ili osumnjičenici, čime se harmonizira pristup prema maloljetnicima u pravosudnim sustavima država članica Europske unije, uključujući Hrvatsku.

4.3. Pravo na pojedinačnu ocjenu

Pravo na pojedinačnu ocjenu jedno je od prava propisanih Direktivom koje osigurava da se tijekom postupka uvažavaju posebne potrebe djeteta i maloljetnika poput zaštite, obrazovanja, osposobljavanja i društvene integracije (čl. 7. Direktive).

Zakon o sudovima za mladež propisuje postupanje prema maloljetnicima u kaznenom postupku. Osim činjenica vezanih za kazneno djelo, potrebno je pribaviti podatke koji omogućuju procjenu psihofizičke razvijenosti maloljetnika te informacije o njegovim osobnim i obiteljskim okolnostima. U tu svrhu, ispituju se roditelji, skrbnici i druge osobe koje mogu pružiti relevantne informacije. Također, traži se izvješće od nadležnog centra za socijalnu skrb, a ukoliko je maloljetniku bila izrečena odgojna mjera, pribavit će se i izvješće o njezinoj primjeni. Državni odvjetnik je taj koji je odgovoran za prikupljanje tih podataka, no može taj zadatak povjeriti stručnom suradniku ili centru za socijalnu skrb. Ako je potrebno procijeniti zdravstveno stanje maloljetnika, njegovu psihofizičku razvijenost ili osobine, može se zatražiti mišljenje liječnika, psihologa ili pedagoga, kao i mišljenje odgovarajuće zdravstvene, socijalne ili druge ustanove. Pojedinačna procjena se prema pravilu provodi u vrlo ranim fazama postupka, a svakako nužno prije podizanja optužnice. Osim činjenica koje se konkretno odnose na djelo koje je počinjeno, ujedno moraju prikupiti i druge činjenice, a to su one koje se odnose na psihofizičku razvijenost samog maloljetnika, odnosno podatke o osobnim i obiteljskim prilikama (čl. 58. i 78. ZSM).

Prekršajni zakon iznosi odredbe koje napominju kako Sud izvještava centar za socijalnu skrb kada se u prekršajnom postupku utvrde činjenice i okolnosti koje ukazuju na potrebu poduzimanja mjera radi zaštite prava i dobrobiti maloljetnika. Isto tako, u postupku prema maloljetnom počinitelju prekršaja, predstavnik centra za socijalnu skrb, između ostalog, ima pravo biti upoznat sa samim tijekom postupka, podnositi prijedloge i ukazivati na činjenice te dokaze važne za donošenje ispravne odluke. O svakom pokretanju postupka protiv maloljetnika, ovlaštenu tužitelj obavijestit će nadležni centar za socijalnu skrb. Nitko ne može biti oslobođen obveze svjedočenja o okolnostima potrebnima za procjenu duševne razvijenosti maloljetnika, upoznavanje njegove osobnosti i uvjeta u kojima živi. U vezi s tim, sva tijela koja sudjeluju u postupku prema maloljetniku, kao i druga tijela i ustanove od kojih se traže obavijesti, izvješća ili mišljenja, dužna su postupati najhitnije kako bi se postupak što prije završio (čl. 223. st. 5.-9. PZ). Dakle, iako nije izrijekom naglašeno pravo na pojedinačnu ocjenu,

navedena pravila su u skladu s tim pravom, koje maloljetniku osigurava adekvatnu zaštitu i procjenu svojih specifičnih potreba i okolnosti.

Usporedbom se zaključuje kako Zakon o sudovima za mladež jasno definira prikupljanje podataka o psihofizičkoj razvijenosti maloljetnika, njihovim osobnim i obiteljskim prilikama (čl. 69. ZSM). To uključuje ispitivanje roditelja, skrbnika i drugih relevantnih osoba te izvješća od centra za socijalnu skrb. Osigurava se procjena zdravstvenog stanja maloljetnika putem mišljenja stručnjaka, a pojedinačna procjena provodi se u ranim fazama postupka (čl. 78. ZSM). Prekršajni zakon propisuje da sud mora obavijestiti centar za socijalnu skrb kada su utvrđene okolnosti koje zahtijevaju zaštitu prava i dobrobiti maloljetnika. Predstavnik centra za socijalnu skrb ima pravo sudjelovati u postupku, podnositi prijedloge i ukazivati na važne činjenice (čl. 57. ZSM). Sva tijela uključena u postupak moraju najhitnije postupati kako bi se postupak što prije završio (čl. 59. ZSM). Prema tome, iako Zakon o kaznenom postupku i Prekršajni zakon ne spominju izričito pravo na pojedinačnu ocjenu, u kaznenom postupku prema maloljetnicima primjenjuju se odredbe Zakona o sudovima za mladež, a ZKP se primjenjuje supsidijarno (čl. 3. ZSM). Ova pravila su u skladu s Direktivom, koja osigurava da se tijekom postupaka uvažavaju posebne potrebe djece i maloljetnika.

4.4. Pravo na pratnju roditelja

Temeljem Zakona o sudovima za mladež konkretno je određeno pravo maloljetnika na pratnju, to jest roditelja ili skrbnika za vrijeme ispitivanja pred sudom, odnosno za vrijeme sudskog postupka. Pravo na pratnju za vrijeme izvođenja drugih radnji u postupku dopustiti će se jedino ako je navedeno u interesu maloljetnika, odnosno ako isti neće ugroziti kazneni postupak. Isto tako, maloljetnik se može odreći navedenog prava pri čemu Izjavu o odricanju daje na zapisnik uz upozorenje nekog nadležnog tijela na različite procesne posljedice odricanja od prava na pratnju (čl. 53b. ZSM).

Prekršajni zakon ne određuje pravo na pratnju, no kada su maloljetnici u pitanju ističe potrebu za obavještanjem roditelja, skrbnika, zakonskog zastupnika i/ili centra za socijalnu skrb od samog početka postupka (čl. 223. PZ). Iako pravo na pratnju nije jasno definirano niti navedeno, ovaj pristup ukazuje na potrebu za podrškom i prisutnošću osoba koje su odgovorne za maloljetnika, čime se indirektno osigurava njihova zaštita i podrška tijekom postupka.

Pravo na pratnju roditelja, odnosno skrbnika je propisano isključivo u korist maloljetnika i to radi zaštite, tj. kako bi se olakšalo sudjelovanje unutar kaznenog postupka. Ovdje se postavlja pitanje je li potrebno maloljetnicima uopće dati mogućnost odricanja od navedenog prava koje je kao takvo propisano za njihovu dobrobit. Jednako tako problem se javlja u onom slučaju kada nadležna tijela moraju samog maloljetnika upoznati s konkretnim značenjem prava koje se odnosi na pratnju, odnosno posljedicama odricanja od tog prava. Zakon o sudovima za mladež nikako ne precizira način na koji je maloljetnika moguće upoznati s posljedicama koje proizlaze iz odricanja prava na pratnju.²⁵

Zakon o sudovima za mladež konkretno uređuje pravo maloljetnika na pratnju roditelja ili skrbnika tijekom ispitivanja, dok Prekršajni zakon ne određuje izričito pravo na pratnju, ali naglašava potrebu za obavještavanjem roditelja, skrbnika, zakonskog zastupnika ili centra za socijalnu skrb od samog početka postupka. Sve nedostatke u spomenutim Zakonima, dodatno upotpunjuje Direktiva koja djeci i maloljetnicima osigurava pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti tijekom saslušanja pred sudom, što je u skladu s ciljevima zaštite i podrške maloljetnicima u kaznenim, ali i prekršajnim postupcima (čl. 15. Direktive). Naime, iako različiti zakoni imaju različite pristupe, svi oni prepoznaju važnost zaštite maloljetnika putem prisutnosti osoba od povjerenja. Pravo na pratnju, bilo da je izričito ili implicitno, ključno je za osiguravanje podrške i zaštite maloljetnika tijekom pravnih postupaka.

4.5. Pravo u slučaju oduzimanja slobode

Direktiva naglašava da oduzimanje slobode maloljetnicima tijekom postupka mora biti ograničeno na najkraće moguće vrijeme. Istražni zatvor može se primijeniti samo ako isti cilj nije moguće postići blažim mjerama. To znači da se istražni zatvor koristi kao krajnja mjera, razmjerna težini djela i očekivanoj sankciji, te mora trajati što kraće. Preporučene blaže mjere uključuju mjere opreza, privremeni smještaj ili istražni zatvor u domu. Kada se maloljetniku izrekne mjera koja uključuje oduzimanje slobode, odmah se moraju obavijestiti roditelji ili skrbnici te centar za socijalnu skrb. Maloljetnik lišen slobode ima pravo na liječnički pregled kako bi se procijenilo njegovo fizičko i psihičko stanje.²⁶ Također, Direktiva jamči posebno

²⁵ Radić (2020), *op. cit.* (bilj. 22), str. 394.

²⁶ Đurđević, Z., Ivičević, Karas, E., Bonačić, M. i Burić, Z. (2022), Implementation of Directives on Procedural Rights for Suspects and Accused Persons: State of Play and Critical Profiles U: Caianiello, M., Contissa, G.,

postupanje prema maloljetnicima lišenima slobode, što uključuje odvajanje maloljetnika u pritvoru od odraslih počinitelja. Maloljetnik koji navrší osamnaest godina može ostati u odvojenom pritvoru ako je to u njegovom najboljem interesu što znači da su odredbe koje osiguravaju zaštitu prava maloljetnika tijekom postupka oduzimanja slobode implementirane u hrvatsko zakonodavstvo. Zakon o sudovima za mladež sadrži jasnu odredbu o odvajanju maloljetnika od odraslih tijekom pritvora (čl. 63. st. 5. ZSM). Ipak, odredbe Direktive koje propisuju educiranost i poseban tretman službenika koji rade s maloljetnicima nisu transponirane u hrvatski zakon.²⁷

4.6. Pravo na audio i vizualno snimanje ispitivanja

Temeljem odredbi Zakona o sudovima za mladež i Zakona o kaznenom postupku ispitivanje se maloljetnika provodi od strane policije. Konkretno, riječ je o prvoj dokaznoj radnji koja se provodi nad maloljetnikom, a provodi ju državni odvjetnik ukoliko maloljetnika nije ispitala policija, odnosno sudac za mladež. Radnja ispitivanja maloljetnog okrivljenika obvezno se snima audio-video uređajem (čl. 76. ZSM). Pravo audio i vizualnog snimanja ispitivanja osigurava Direktiva, no samo onda kada je to razmjerno okolnostima predmeta. Pri tome se uzimaju u obzir prisutnost odvjetnika i je li dijete lišeno slobode, uz pretpostavku da je najbolji interes djeteta uvijek na prvom mjestu. Ako ispitivanje nije audiovizualno snimano, bilježi se na drugi odgovarajući način, poput pisanja zapisnika koji se propisno provjerava (čl. 9. Direktive). Prekršajni zakon ne sadrži posebne odredbe o primjeni dokaznih radnji, pa u obzir dolazi smisljena primjena Zakona o kaznenom postupku ili Zakona o sudovima za mladež.

4.7. Pravo na zaštitu privatnosti

Ovo je pravo jedno od prava koje nalaže Direktiva, a temeljem njega se maloljetnicima osigurava zaštita privatnosti i u prekršajnom i kaznenom postupku (čl. 14. Direktive). Tako su prema Zakonu o sudovima za mladež i Prekršajnom zakonu, postupci protiv maloljetnika tajni kako bi se zaštitila njihova privatnost. Objavljivanje sadržaja postupka ili odluka bez odobrenja

Lasagni, G., Sartor, G. (Ur). *Effective Protection of the Rights of the Accused in the EU Directives, A computable Approach to Criminal Procedure Law*, Boston/Leiden: Brill i Nijhof, str. 91.

²⁷ Đurđević i sur. (2022), *op. cit.* (bilj. 26), str. 91.

nadležnih tijela nije dopušteno, a čak i uz odobrenje, identitet maloljetnika mora ostati skriven. Također, javnost je isključena iz postupaka protiv maloljetnika, osim u posebnim slučajevima kada sud može dopustiti prisutnost stručnjaka za zaštitu i odgoj maloljetnika ili znanstvenika. Ove odredbe, usklađene s Direktivom, osiguravaju zaštitu privatnosti maloljetnika u prekršajnim i kaznenim postupcima.

Prema Zakonu o sudovima za mladež, postupak prema maloljetnicima je tajan. To ujedno znači kako su izvidi kaznenih djela i cijeli postupak prema maloljetniku tajni. Bez odobrenja nadležnog tijela, ne može se objaviti sadržaj i tijek postupka prema maloljetniku niti odluka donesena u tom postupku. Objaviti se može samo onaj dio postupka, odnosno samo onaj dio odluke za koji postoji odobrenje suda za mladež ili državnog odvjetnika za mladež, ali se tada ne smije navesti ime maloljetnika i ostali podaci na temelju kojih bi se moglo zaključiti o kojem je maloljetniku riječ (čl. 75. ZSM). Odredbe Zakona o kaznenom postupku također osiguravaju privatnost jer napominju da javnost može biti isključena s glavne rasprave ako to zahtijeva osjetljivost predmeta (čl. 44. ZKP).²⁸

Prekršajni zakon jasno propisuje prava maloljetnika u pogledu zaštite njihove privatnosti tijekom prekršajnog postupka. Naime, bez izričitog odobrenja suda, nije dopušteno objavljivanje tijeka prekršajnog postupka protiv maloljetnika niti odluka donesena u tom postupku. Čak i u slučaju kada sud izda odobrenje za objavljivanje određenih dijelova postupka ili odluke, zabranjeno je navođenje imena maloljetnika i ostalih podataka koji bi mogli otkriti njegov identitet (čl. 4. st. 6. ZISIMKDP). Također, Prekršajni zakon određuje da je u postupku protiv maloljetnika uvijek isključena javnost (čl. 223. st. 11. PK). Međutim, sud može dopustiti prisutnost osoba koje se profesionalno bave zaštitom i odgojem maloljetnika te znanstvenika koji istražuju područje maloljetničke delinkvencije.

4.8. Pravo na nazočnost i sudjelovanje u postupku

Sljedeće pravo je pravo maloljetnika da osobno budu nazočni na svom suđenju i sudjeluju u postupku. Upravo je to pravo regulirano Direktivom čije su odredbe (čl. 16. Direktive) implementirane u hrvatsko zakonodavstvo koji striktno zabranjuje suđenje maloljetniku u

²⁸ Oset, S. i Kuharić, M. (2021). Prekršajni postupak prema maloljetnim počiniteljima prekršaja u svjetlu Direktive EU 216/800. Zagreb: Pravosudna akademija, str. 59.

njegovoj odsutnosti (čl. 53. ZSM). Ispitivanje maloljetnika i poduzimanje drugih radnji kojima je maloljetnik nazočan izvršit će se na način koji ne šteti razvoju njegove ličnosti (čl. 53. st. 2. ZSM). Maloljetnik se poziva na sjednicu vijeća, s tim da se ona može održati i bez njegove prisutnosti (čl. 84. ZSM), no maloljetnik se mora pozvati na glavnu raspravu te je njegova prisutnost obavezna te se maloljetnika ispituje na početku dokaznog postupka (čl. 86. ZSM). Upravo ovo pravo omogućuje maloljetnicima da budu aktivni sudionici u pravnim postupcima koji ih se tiču, osiguravajući time da njihovi interesi i perspektive budu uvaženi i zaštićeni. Kroz aktivno sudjelovanje u postupku maloljetnici mogu bolje razumjeti svoja prava i odgovornosti te razvijati vještine komunikacije i samopouzdanja.

Prije donošenja odluke o prekršaju, maloljetnik mora biti ispitan u prisustvu odgovorne osobe. Tijekom ispitivanja i poduzimanja drugih radnji kojima je maloljetnik nazočan, postupat će se obazrivo. Maloljetnik se poziva i dostavljaju mu se druga pismena putem zakonskog zastupnika. U postupku prema maloljetnom počinitelju prekršaja, predstavnik centra za socijalnu skrb ima pravo upoznati se s tijekom postupka, stavljati prijedloge i upozoravati na činjenice i dokaze koji su važni za donošenje ispravne odluke. O svakom pokretanju postupka prema maloljetniku ovlaštenu tužitelj mora obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb. Ako je tužitelj oštećenik, to je obavezan učiniti sud koji vodi postupak protiv maloljetnika. Tijela koja sudjeluju u postupku prema maloljetniku i druga tijela i ustanove od kojih se traže obavijesti, izvješća ili mišljenja, dužna su najhitnije postupiti kako bi se postupak što prije završio.

4.9. Pravo na žurno postupanje

Direktiva nalaže da se kazneni postupci koji uključuju maloljetnike rješavaju hitno i s dužnom pažnjom (čl. 13. Direktive) što je implementirano u Zakon o sudovima za mladež (čl. 4. ZSM). Ujedno, Direktiva osigurava da maloljetnici, kao osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku, imaju učinkovit pravni lijek u slučaju kršenja njihovih prava. To uključuje mehanizme poput žalbe, revizije i drugih pravnih sredstava koja omogućuju preispitivanje odluka ili postupaka koji se odnose na maloljetnike što omogućuje osporavanje nepravednih ili neprikladnih odluka i zaštitu prava pred nadležnim tijelima (čl. 19. Direktive).

U kaznenom postupku prema maloljetnicima, tijela koja vode postupak dužna su postupati s posebnom hitnošću. Policija je ovlaštena uhititi maloljetnika (čl. 107. ZKP). O uhićenju pritvorski nadzornik odmah obavještava suca za mladež, državnog odvjetnika, maloljetnikove

roditelje odnosno skrbnika i centar za socijalnu skrb. Odmah nakon ispitivanja, sudac za mladež će, na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika, odrediti pritvor ili istražni zatvor ili će uhićenog maloljetnika pustiti na slobodu. Maloljetnik i njegov branitelj imaju pravo na žalbu protiv rješenja suca za mladež o određivanju pritvora ili odbijanju prijedloga državnog odvjetnika za određivanje pritvora. Žalba se podnosi u roku od šest sati, a o žalbi odlučuje vijeće u roku od osam sati te ista ne zadržava izvršenje rješenja (čl. 63. st. 4. ZSM).

Pravo na pravovremeno postupanje uključuje obvezu nadležnih tijela da postupaju brzo i bez nepotrebnih odgađanja.²⁹ Pravo na pravni lijek omogućuje maloljetnicima žalbu na odluku donesene u prekršajnom postupku. Prema tome, maloljetni počinitelji prekršaja mogu podnijeti žalbu protiv rješenja u roku od osam dana. Ove žalbe omogućuju reviziju odluka i osiguravaju da maloljetnici imaju priliku tražiti pravedan ishod postupka (čl. 227. PZ). Nadalje, sud može odlučiti obustaviti postupak protiv maloljetnog počinitelja prekršaja ako utvrdi da nije svrhovito izreći kaznu niti primijeniti odgojnu mjeru (čl. 226. PZ).

²⁹ Oset i Kuharić (2021), *op. cit.* (bilj. 28), str. 48.

5. STADIJI POSTUPKA PREMA MALOLJETNICIMA

Kod samog postupanja prema maloljetnicima, odnosno prema maloljetnim počiniteljima kaznenog djela, kazneni postupak pokreće se u slučaju kada se radi o maloljetnim osobama koje u vrijeme pokretanja postupka nisu navršile dvadeset i tri godine, a starije su od četrnaest godina života. Materijalnopravne odredbe Prekršajnog zakona koje se odnose na pokretanje postupka prema maloljetnicima podrazumijevaju dobnu granicu od četrnaest do osamnaest godina života maloljetnika. Postupak prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela može imati redovan ili skraćeni oblik, što ovisi o tome o kojem je kaznenom djelu riječ te u kojem opsegu nadležan sud raspolaže podacima o počinjenom kaznenom djelu, maloljetnikovoj ličnosti i njegovim osobnim i obiteljskim prilikama. Sam tijek kaznenog postupka protiv maloljetnika može se podijeliti na nekoliko stadija, a koji u redovnom postupku uključuju pripremni postupak, prijedlog za izricanje sankcije, postupak pred vijećem za mladež te žalbeni postupak. U sklopu stadija koji se odnose na kazneni postupak, ukomponirati će se primjena odredbi Prekršajnog zakona.

5.1. Pripremni postupak

U slučaju kada je na temelju odredbi Zakona o kaznenom postupku u tijeku istraga, pripremni postupak se provodi prema maloljetniku (čl. 75. st. 1. ZSM). Pripremni postupak se ne provodi ako se radi o skraćenom obliku tijeka kaznenog postupka. Tada će državni odvjetnik predložiti sucu za mladež primjenu odgojne mjere ili kažnjavanje maloljetnika, a neće podnijeti zahtjev za pokretanje pripremnog postupka.³⁰ Zakon o sudovima za mladež ističe da se kazneni postupak prema maloljetniku pokreće nakon što rješenje o provođenju pripremnog postupka postane pravomoćno ili nakon što se odredi datum održavanja sjednice vijeća ili rasprave u slučaju da pripremni postupak nije bio proveden (čl. 75. st. 5. ZSM). Ukoliko odredbe Zakona o kaznenom postupku ukazuju na obvezu provođenja istrage prema punoljetnim osobama, tada se u postupku prema maloljetnicima provodi pripremni postupak kojega prema Zakonu o sudovima za mladež provodi državni odvjetnik (čl. 75. st. 2. ZSM). Ako državni odvjetnik kaznenu prijavu protiv maloljetnika nije odbacio sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku iz čl. 206. (odbačaj kaznene prijave) ili iz razloga svrhovitosti predviđenih Zakonom

³⁰ Carić, A. (2002). Mlađe osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve), Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, str. 111.

o sudovima za mladež iz čl. 71. (načelo oportuniteta) te ako se nisu stekli uvjeti za podnošenje prijedloga za pripremu mjera i bez provođenja pripremnog postupka (čl. 82. ZSM) tada se podnosi prijedlog za pokretanjem pripremnog postupka sudu za mladež nadležnog suda, od strane državnog odvjetnika.³¹

Podaci koji bi trebali biti navedeni u zahtjevu za pokretanjem pripremnog postupka, uz osobne podatke o maloljetniku i počinjenom kaznenom djelu uključuju i predlaganje poduzimanja pojedinih radnji ili ispitivanje određenih osoba kao i prijedlog da se maloljetniku izreknu privremene mjere ili mjere opreza. Kaznena prijava, spisi i zapisnici o svim poduzetim radnjama prilažu se zahtjevu.³² Odluka o pokretanju pripremnog postupka iz kaznene prijave proizlazi iz osnovane sumnje da je kazneno djelo koje je opisano u zahtjevu za pokretanjem postupka počinio maloljetnik te ne smiju postojati razlozi koji isključuju pokretanje kaznenog postupka (čl. 71. ZSM i čl. 206. ZKP).

U pripremnom postupku, tijekom utvrđivanja činjenica o maloljetniku i okolnostima kaznenog djela, Zakonom o sudovima za mladež istaknuto je kako može doći do ispitivanja maloljetnikovih roditelja ili skrbnika, ali i drugih osoba koje imaju potrebne informacije. Zadaća prikupljanja tih činjenica i okolnosti povjerena je centru za socijalnu skrb koji će izraditi izvješće i dostaviti ga nadležnom sudu, a sudac za mladež može prikupljanje podataka o ličnosti maloljetnika povjeriti i stručnim suradnicima na sudu (čl. 78. ZSM). Nadalje, sudac za mladež u pripremnom postupku ispituje maloljetnika prema kojem se vodi postupak i svjedoke, donosi naredbe o vještačenju, odlučuje o mjerama osiguranja nazočnosti maloljetnika i o drugim mjerama opreza te poduzima druge radnje prema odredbama Zakona o kaznenom postupku, no sudac za mladež nije strogo vezan odredbama Zakona o kaznenom postupku kada je riječ o načinu provođenja pojedinih radnji, već može odrediti da se pojedine radnje prilagode specifičnim potrebama maloljetnika, ali s posebnim obzirom na pravo okrivljenika na obranu te prava oštećenika.³³ Pripremni postupak je završen onda kada državni odvjetnik prikupi sve potrebne činjenice i podatke koji se odnose na kazneno djelo i na maloljetnika. U roku od osam dana nakon što završi s pripremnim postupkom isti donosi odluku o obustavi postupka ili o podnošenju prijedloga za izricanjem maloljetničke sankcije (čl. 79. st. 1. ZSM).

³¹ Carić (2002), *op. cit.* (bilj. 30), str. 111.

³² Singer, M. (1998). Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži. Zagreb: Nakladnik Globus, str. 131.

³³ *Ibid.*

Prekršajni se postupak pokreće temeljem ispravno podnesenog optužnog prijedloga ovlaštenog tužitelja (čl. 160. PZ). Odlučivanje o svrhovitosti postupka je još jedan bitan aspekt prekršajnog postupka prema maloljetnicima u slučajevima lakših kaznenih djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina. Sud ima diskrecijsko pravo odlučiti da postupak ne započne ili da se započeti postupak obustavi ukoliko procijeni da to nije svrhovito. Ova odluka se temelji na razmatranju osobnih okolnosti maloljetnika, kao i prirode i težine počinjenog prekršaja. Sud pritom vodi računa o tome da li bi nastavak postupka imao pozitivan ili negativan učinak na maloljetnika. Ukoliko se procijeni da postupak ne bi doprinio svrsi, odnosno da ne bi imao preventivni ili korektivni učinak, već bi mogao štetiti maloljetniku, sud može odlučiti da se postupak obustavi. Na ovaj način, sud osigurava da se postupak prema maloljetnicima vodi s ciljem njihovog najboljeg interesa, što uključuje njihovu zaštitu, odgoj i rehabilitaciju, umjesto kažnjavanja koje bi moglo dodatno pogoršati njihovu situaciju (čl. 223 i čl. 226. PZ).³⁴

Ukratko, postupak protiv maloljetnih počinitelja kaznenih djela usmjeren je na utvrđivanje činjenica, identifikaciju počinitelja te primjenu sankcija koje imaju za cilj njihov odgoj i usmjeravanje prema ispravnom ponašanju. Postupak prema maloljetnicima u prekršajnim predmetima također ima posebne odredbe. Maloljetnici moraju biti obazrivo ispitani uz prisutnost roditelja, skrbnika ili stručnog radnika centra za socijalnu skrb. Pozivi i pismena dostavljaju se preko roditelja ili zakonskog zastupnika, osim u hitnim slučajevima. Sud obavještava centar za socijalnu skrb o činjenicama koje ukazuju na potrebu poduzimanja mjera radi zaštite maloljetnika. Javnost je isključena iz postupaka, a identitet maloljetnika zaštićen. Dakle, u oba postupka naglasak je na zaštiti prava maloljetnika, no kazneni postupak stavlja veći fokus na utvrđivanje počinjenog djela i primjenu sankcija koje imaju za cilj odgoj maloljetnika. U prekršajnom postupku, naglasak je na brzom i obazrivom vođenju postupka uz suradnju s centrom za socijalnu skrb. U oba postupka, maloljetnici mogu biti obvezani na plaćanje troškova postupka samo ako imaju vlastite prihode ili imovinu. Razlika se uočava u vrsti djela koje je počinjeno, pristupu vođenja postupka i ciljevima sankcija. Kazneni postupak ima složeniji pristup s većim naglaskom na utvrđivanje činjenica i rehabilitaciju, dok prekršajni postupak daje prednost pružanju zaštite.

³⁴ Oset i Kuharić (2021), *op. cit.* (bilj. 28), str. 43.

5.2. Prijedlog za izricanje sankcije

Nakon završetka pripremnog postupka, državni odvjetnik će nadležnom vijeću za mladež predložiti prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije koji mora biti obrazložen. Prije podnošenja prijedloga za izricanje sankcije, maloljetnik mora biti ispitan (čl. 82. st. 1. ZSM). Navedeni prijedlog bi prema odredbama Zakona o sudovima za mladež trebao sadržavati identitet maloljetnika kao i njegove osobne podatke, okolnosti je li maloljetnik na slobodi ili mu je izrečena mjera istražnog zatvora, te ostale okolnosti koje su potrebne da se kazneno djelo što točnije odredi (zakonski naziv kaznenog djela). Zakon o sudovima za mladež ističe i sadržaj prijedloga za izricanjem maloljetničke sankcije uključuje i podatke o ličnosti maloljetnika kao i prijedlog sankcije ili odgojne mjere koje bi se trebale izreći maloljetniku (čl. 82. st. 2. ZSM).

5.3. Postupak pred vijećem za mladež

Onda kada predsjednik vijeća primi prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije, on će postupiti u skladu odredbama Zakon o kaznenom postupku te će ispitati osnovanost prijedloga za izricanjem maloljetničke sankcije (čl. 344. ZKP). Predsjednik vijeća će ispitati je li prijedlog podnio ovlašten tužitelj, činjenicu je li prijedlog podnesen u roku od osam dana od završenog pripremnog postupka, sadrži li prijedlog sve obvezne podatke, mogućnost postojanja okolnosti koje isključuju okrivljenikovu krivnju te na postojanje okolnosti koje isključuju kazneni progon ili kazneno djelo koje se maloljetniku stavlja na teret (čl. 355. st. 1. ZKP). Ukoliko predsjednik vijeća ustanovi kako nema osnove za vođenje postupka ili pak kako navedeno ne bi bilo svrhovito, tada vođenje postupka prema maloljetniku biva rješenjem odbačeno. Ukoliko se protiv takvog rješenja uloži žalba, o istoj odlučuje vijeće za mladež višeg suda (čl. 46. ZSM). Ako predsjednik vijeća ipak prihvati prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije, on će tada u roku od osam dana nalogom odrediti dan održavanja sjednice vijeća ili rasprave (čl. 83. st. 3. ZSM). Zadatak predsjednika vijeća je da prilikom održavanja sjednice vijeća utvrdi istovjetnost maloljetnika te da ga upozna s njegovim pravima u postupku na način da maloljetnik pouku o pravima razumije i shvati njezino značenje (čl. 85. ZSM).

Prilikom održavanja sjednice vijeća, državni odvjetnik će izložiti opis kaznenog djela i predložiti dokaze na kojima se temelji njihov prijedlog te će zatim maloljetnika upoznati s njegovim pravom da se očituje ili ne očituje o počinjenju kaznenog djela koje mu se stavlja na

teret. Ako se maloljetnik ne očituje o prijedlogu državnog odvjetnika, sud će smatrati da maloljetnik poriče počinjenje kaznenog djela za koje je optužen. U slučaju da maloljetnik prizna kazneno djelo u prisutnosti svog branitelja, nadležni sud mu može izreći kao sankciju samo izvan zavodsku odgojnu mjeru. Obvezna je nazočnost maloljetnika i njegovog branitelja kao i državnog odvjetnika prilikom održavanja rasprave (čl. 86. st. 3. ZSM). Na raspravu će se pozvati i roditelji maloljetnika i predstavnik centra za socijalnu skrb, ali njihova nazočnost nije uvjet za održavanje rasprave. Predstavnik centra za socijalnu skrb nema ulogu stranke u postupku, ali može biti pozvan i sudjelovati na raspravi koja se odnosi na činjenice i okolnosti koje su važne kako bi sud donio pravilnu odluku, na način da obrazloži pojedine sporne dijelove izvješća o ličnosti maloljetnika kojeg je centar za socijalnu skrb izradio kao i stajališta i prijedloge koji su iznijeti u izvješću.³⁵ Isključenje javnosti sa suđenja maloljetniku odnosi se na čitav tijek rasprave kako se maloljetnik ne bi nepotrebno diskreditirao u sredini u kojoj živi. Upravo ta prisutnost javnosti može negativno utjecati na ponašanje maloljetnika u postupku pred sudom. Nakon provedene sjednice vijeća ili rasprave vijeće za mladež donosi odluku u obliku rješenja ili presude.³⁶

Prema Prekršajnom zakonu, osnivanje vijeća za mladež nije eksplicitno spomenuto. Usvajanjem određenih pravila iz Zakona o sudovima za mladež, ažurirano je biranje odgovarajućih kazni za maloljetnike koji počine prekršaje. Međutim, Prekršajni zakon ne prati dovoljno brzo promjene i napredak u zakonima koji se bave kaznenim postupcima protiv maloljetnika, što znači da postoji manjak preciznih pravila i propisa u tom području.³⁷ Međutim, kako je već spomenuto, zakon definira postupke i mjere koje se odnose na prekršaje maloljetnika te uključuje određene specifične odredbe za postupanje prema maloljetnim počiniteljima prekršaja

5.4. Žalbeni postupak

Žalbeni postupak je posljednji stadij kaznenog postupka koji se vodi protiv maloljetnih počinitelja na način kako je određeno odredbama Zakona o kaznenom postupku uz neke specifičnosti koje su propisane Zakonom o sudovima za mladež. Žalba se može izjaviti protiv

³⁵ Carić, A., *op. cit.* (bilj. 30), str. 115.

³⁶ Rizvić, D. i Dragičević Prtenjača, M. (2022), *Zakon o sudovima za mladež*. Zagreb: Pravosudna akademija, str. 15.

³⁷ Oset i Kuharić (2021), *op. cit.* (bilj. 28), str. 38.

presude kojom se maloljetniku izriče kazna kao i protiv rješenja kojim se izriče odgojna mjera, ili rješenja kojim se postupak obustavlja. Žalba se može podnijeti u roku od osam dana od dana primitka odluke (čl. 90. st. 1. ZSM). Zakon o kaznenom postupku propisuje koje osobe imaju pravo podnijeti žalbu (čl. 464. st. 1-6. ZKP). U ime maloljetnika osobe koje mogu podnijeti žalbu jesu: branitelj, državni odvjetnik, bračni drug, srodnik u uspravnoj liniji, posvojitelj, skrbnik, brat i sestra te udomitelj, a oni to mogu učiniti i protiv njegove volje. Osobe koje su podnijele žalbu u ime maloljetnika mogu od te žalbe i odustati samo ako maloljetnik na to pristane (čl. 90. ZSM). U žalbenom postupku postoje neka ograničenja pri izricanju sankcija drugostupanjskog suda za mladež. Ta ograničenja propisuje Zakon o sudovima za mladež (čl. 91. st. 1-3. ZSM). Sud će u drugom stupnju preinačiti odluku koju je donio prvostupanjski sud na način da maloljetniku izreče težu sankciju od one koja mu je prethodno izrečena samo ako je teža sankcija predložena u žalbi. Vijeće za mladež u drugom stupnju može donijeti odluku o preinaci presude te izreći kaznu maloljetničkog zatvora ili zavodsku mjeru u slučaju da sud u prvom stupnju to nije učinio. Ako drugostupanjski sud donese takvu odluku, žalba se može podnijeti sudu u trećem stupnju u roku od osam dana od dana donesene drugostupanjske odluke. Žalba sudu trećeg stupnja ne može se podnijeti zbog žalbenog razloga pogrešnog i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U slučaju da drugostupanjski sud ukine donesenu odluku u prvom stupnju, a maloljetnik već izvršava odgojnu mjeru u zatvorenoj zavodskoj ustanovi prije nego što je odluka postala pravomoćna, tada bi se trebala ispitati činjenica postojanja razloga za privremeni smještaj maloljetnika u ustanovu socijalne skrbi ili u istražni zatvor ili maloljetnika odmah pustiti na slobodu.

Prema Prekršajnom zakonu maloljetnici, njihovi roditelji ili skrbnici, branitelji, te drugi zakonski zastupnici imaju pravo na žalbu protiv presuda i rješenja prekršajnog suda. Žalba se mora podnijeti u roku od osam dana od dana dostave presude ili rješenja (čl. 192. PZ), a taj rok počinje teći od trenutka kada je presuda ili rješenje dostavljeno maloljetniku ili njegovom zakonskom zastupniku, ovisno o tome kome je dostavljeno kasnije. Žalba se podnosi prekršajnom sudu koji je donio prvostupanjsku presudu ili rješenje, a zatim se prosljeđuje nadležnom drugostupanjskom sudu. Žalba mora sadržavati oznaku presude ili rješenja protiv kojeg se podnosi, osnove za pobijanje, obrazloženje, prijedlog za ukidanje ili izmjenu presude ili rješenja, te potpis podnositelja (čl. 191. – 193. PZ). Drugostupanjski sud može odbaciti žalbu kao nepravodobnu, nedopuštenu ili nepotpunu, odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku presudu ili rješenje, prihvatiti žalbu i preinačiti prvostupanjsku presudu ili rješenje, ili ukinuti presudu ili rješenje i vratiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno

odlučivanje (čl. 199. – 202. PZ). Pri vođenju žalbenog postupka prema maloljetnicima mora se postupati s posebnom pažnjom, uključujući obvezno prisustvo roditelja, skrbnika ili stručnog radnika centra za socijalnu skrb tijekom postupka. Postupak mora biti vođen na način koji neće štetiti duševnom i emocionalnom razvoju maloljetnika. Maloljetniku se ne može suditi u odsutnosti, te ima pravo na pravnu pomoć i zastupanje tijekom cijelog postupka (čl. 223. PZ).

6. ZAKLJUČAK

U radu se ističe značaj zaštite prava maloljetnika u kaznenom i prekršajnom postupku, naglašavajući kako je nužno prepoznati specifičnosti položaja maloljetnih osoba u pravosudnom sustavu. Kroz komparativnu analizu, rad prikazuje aktualno stanje maloljetničkog pravosuđa u Hrvatskoj. Prema tome, jasno je kako maloljetnička delikvencija zahtijeva pažljivu procjenu i prilagodbu pravnih mjera s ciljem zaštite i resocijalizacije mladih počinitelja. U tom kontekstu, kazneni i prekršajni postupci moraju uzeti u obzir dob i psihofizički razvoj maloljetnika, omogućujući primjenu odgojnih mjera koje potiču ispravno ponašanje. Različite dobne granice kaznene odgovornosti, koje variraju među državama, reflektiraju specifične pristupe pravosudnim postupcima prema maloljetnicima. U hrvatskom sustavu, maloljetnikom se smatra osoba koja je napunila četrnaest godina, a mlađa je od osamnaest godina, s time da je naglašena razlika između mlađih i starijih maloljetnika. Cilj kaznenih postupaka prema maloljetnicima nije samo kažnjavanje, već prvenstveno odgoj i usmjeravanje prema ispravnom ponašanju, čime se nastoji spriječiti ponavljanje delikventnih radnji.

Specijalizirana tijela, poput sudova za mladež, državnih odvjetnika za mladež i centara za socijalnu skrb, igraju ključnu ulogu u osiguravanju pravde i rehabilitacije maloljetnih počinitelja. Ova tijela djeluju u skladu s posebnim zakonskim odredbama koje zahtijevaju dodatne kvalifikacije i sklonosti prema odgoju i potrebama mladih. Sudovi za mladež, s posebnom nadležnošću do navršene dvadeset i treće godine života počinitelja, pružaju prilagođene pravosudne usluge. Državni odvjetnici i suci za mladež moraju imati temeljna znanja iz područja kriminologije, psihologije i socijalnog rada, čime se osigurava adekvatna procjena i postupanje prema maloljetnicima. Centar za socijalnu skrb, s druge strane, ima bitnu ulogu u pružanju kontinuirane podrške i zaštite maloljetnicima tijekom cijelog postupka.

Procesna prava maloljetnika osiguravaju zaštitu njihovih interesa tijekom kaznenih i prekršajnih postupaka. Pravo na informaciju, pravo na branitelja, pravo na pojedinačnu ocjenu i pravo na pratnju roditelja ili skrbnika ključni su elementi koji omogućuju maloljetnicima razumijevanje i aktivno sudjelovanje u postupku. Implementacija Direktive 2016/800 Europske komisije dodatno jača ova prava, osiguravajući standardiziranu zaštitu unutar europskog pravnog okvira. U kaznenim postupcima, maloljetnicima se pruža specifična pravna pomoć i podrška, uključujući prisustvo branitelja od prve radnje do završetka postupka. U prekršajnim

postupcima, prava maloljetnika uključuju obvezno informiranje roditelja i skrbnika te osiguravanje njihove prisutnosti tijekom postupka.

Stadiji postupka prema maloljetnicima uključuju pripremu, prijedlog za izricanje sankcije, postupak pred vijećem za mladež i žalbeni postupak. Svaka faza postupka prilagođena je specifičnim potrebama i okolnostima maloljetnika, s ciljem osiguravanja pravednog postupka i zaštite njihovih prava. Pripremna faza uključuje prikupljanje podataka o maloljetnikovoj osobnosti i obiteljskim prilikama, dok postupak pred vijećem za mladež omogućuje temeljitu procjenu i primjenu odgovarajućih sankcija. Žalbeni postupak pruža maloljetnicima dodatnu mogućnost preispitivanja odluka, čime se osigurava transparentnost i pravda unutar pravosudnog sustava.

Važno je naglasiti kako i kazneni i prekršajni postupci prema maloljetnicima imaju namjeru zaštititi maloljetnika. Ipak, u pojedinim se aspektima razlikuju. Oba postupka orijentirana su na odgojni utjecaj maloljetnika, s osobitim naglaskom na resocijalizaciju i prevenciju ponavljanja delikventnih radnji. U kaznenom postupku se primjenjuju mjere poput odgojnih mjera i maloljetničkog zatvora, a u prekršajnom postupku odgojne mjere, zaštitne mjere i, rijetko, novčane kazne ili maloljetnički zatvor. Oba postupka omogućuju pravo na žalbu te predviđaju prisutnost roditelja ili skrbnika tijekom postupka, kao i podršku centara za socijalnu skrb. Kazneni postupak obuhvaća složenije slučajeve delikvencije i samog postupka, dok je postupanje u prekršajnom postupku brže, a mjere su blaže i kraćeg trajanja. Oba postupka pružaju maloljetnicima pravo na pravnu pomoć i pravovremeno postupanje, ali kazneni postupak, zbog ozbiljnijih posljedica, često zahtijeva dublju procjenu osobnih i obiteljskih okolnosti maloljetnika. Sudovi za mladež i ostali kompetentni službenici osiguravaju da se prava maloljetnika poštuju tijekom cijelog procesa, dok je u prekršajnom postupku prisutnost stručnih tijela nešto manje naglašena, iako i dalje neizostavna.

U konačnici, važnost kontinuiranog unapređenja pravosudnog sustava u zaštiti prava maloljetnika je neizostavni dio pravosuđa. Preporučuje se jačanje međuinstitucionalne suradnje između sudova, državnih odvjetništava i centara za socijalnu skrb kako bi se osigurala sveobuhvatna podrška maloljetnicima tijekom kaznenih i prekršajnih postupaka. Implementacija dodatnih mjera zaštite, u skladu s međunarodnim standardima, bitna je za postizanje pravednosti i resocijalizacije maloljetnih počinitelja.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Carić, A. (2002). Mlađe osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve). Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
2. Carić, A. i Kustura, I. (2010). Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo?, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 47 (3), str. 605-620.
3. Dragičević Prtenjača, M. i Bezić, R. (2018). Perspektiva uvođenja doktrine doli incapax u hrvatsko maloljetničko kazneno pravo. Makedonska revija za kazneno pravo i kriminologija, 25 (1), str. 1-37.
4. Đurđević, Z., Ivičević, Karas, E., Bonačić, M. i Burić, Z. (2022). Implementation of Directives on Procedural Rights for Suspects and Accused Persons: State of Play and Critical Profiles U: Caianiello, M., Contissa, G., Lasagni, G., Sartor, G. (Ur). Effective Protection of the Rights of the Accused in the EU Directives, A computable Approach to Criminal Procedure Law, Boston/Leiden: Brill i Nijhof, str. 74-93.
5. Filipović, H. i Šuperina, M. (2012). Razvoj pravnog uređenja najtežih mjera osiguranja prisutnosti okrivljenika u kaznenom postupku i statistička analiza provođenja mjera uhićenja u Republici Hrvatskoj. Policija i sigurnost. 21(3), str. 529-554.
6. Hamer Vidmar, N. (2012). Podrška djeci svjedocima i oštećenima u kaznenim postupcima. U: Dijete u pravosudnom postupku: Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava. Filipović, G. i Osmak Franjić, D. (Ur.). Zagreb: Pravobranitelj za djecu, str. 71-86.
7. Hirjan, F. i Singer, M. (2002). Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Zagreb: Nakladni zavod Globus.
8. Krapac, D. (2020). Kazneno procesno pravo, Institucije, knjiga I, 8. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
9. Oset, S. i Kuharić, M. (2021). Prekršajni postupak prema maloljetnim počiniteljima prekršaja u svjetlu Direktive EU 216/800. Zagreb: Pravosudna akademija.
10. Petö Kujundžić, L. i Tisanić, A. (2017). Zakon o sudovima za mladež u primjeni općinskog suda i državnog odvjetništva. Zagreb: Pravosudna akademija.
11. Radić, I. (2020). Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženici u kaznenim postupcima u noveli Zakona o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 2, str. 571-601.

12. Rizvić, D. i Dragičević Prtenjača, M. (2022). Zakon o sudovima za mladež. Zagreb: Pravosudna akademija.
13. Singer, M. (1998). Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži. Zagreb: Nakladni zavod Globus, Zagreb.
14. Zagorec, M. (2017). Problematika postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Policijska sigurnost, 4, str. 283 – 301.

Pravni izvori:

1. Zakon o sudovima za mladež, NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.
2. Prekršajni zakon, NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18, 114/22.
3. Kazneni zakon, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.
4. Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, NN 133/12.
5. Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24.

Mrežni izvori:

1. Čižmek, Ž. (2011). Odgojna narav kaznenopravnih odredbi novog Zakona o sudovima za mladež, online, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/odgojna-narav-kaznenopravnih-odredbi-novog-zakona-o-sudovima-za-mladez-10617> (25. studeni 2024.)
2. Službeni list Europske unije. Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima, [DIREKTIVA \(EU\) 2016/ 800 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA - od 11. svibnja 2016. - o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32016L0800) (25. studeni 2024.)
3. UNICEF (2017). Konvencija o pravima djeteta, [Microsoft Word - Konvencija- hrv.doc \(unicef.hr\)](https://www.unicef.hr/hrv/doc/konvencija-o-pravima-djeteta) (25. studeni 2024.)

Ostali izvori:

1. Republika Hrvatska. Pravobranitelj za djecu (2024). Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. Zagreb: Hrvatski sabor.